

оптимальних значень показників платоспроможності підприємств різних сфер діяльності, що обумовлює необхідність пошуку інструментарію визначення допустимих (оптимальних значень для кожного підприємства).

Висновки. В умовах ринкової економіки, підтримання платоспроможності на належному рівні є надзвичайно важливим завданням для будь-якого підприємства. Низька ліквідність та платоспроможність підривають можливості здійснення нормального виробничого процесу, позбавляють можливостей залучення додаткових фінансових ресурсів внаслідок низької довіри кредиторів та інших контрагентів, зумовлюють додаткові непродуктивні витрати у вигляді пені та штрафів тощо.

Оцінити стан платоспроможності підприємства, можна шляхом використання вітчизняної і зарубіжної методик. Однак досвід оцінки фінансового стану показує, що вітчизняні підприємства широко використовують стандартний підхід при аналізі ліквідності балансу і коефіцієнтний метод при оцінці поточної платоспроможності і можливості відновлення або втрати платоспроможності. А закордонні методики, не знайшли практичного застосування у практиці фінансового аналізу в результаті невідповідності ведення бухгалтерського обліку та недостатності спеціальних досліджень на галузевому рівні.

Джерела та література:

1. Фінансовий аналіз : навч. посіб. / М. Д. Білик, О. В. Павловська, Н. М. Притуляк, Н. Ю. Невмержицька. – К. : КНЕУ, 2005. – 592 с.
2. Журавльова Ю. Ю. Сутність платоспроможності підприємства / Ю. Ю. Журавльова // Фінанси України. – 2006. – № 2. – С. 116-120.
3. Камлик М. І. Економічна безпека підприємницької діяльності : навч. посіб. / М. І. Камлик. – К. : Центр учбової літератури, 2005 – 432 с.
4. Кривов'язюк І. В. Антикризове управління підприємством : навч. посіб. / І. В. Кривов'язюк. – К. : Центр учбової літератури, 2008. – 374 с.
5. Макарчук І. Основні показники оцінки платоспроможності та ліквідності підприємств і методика їх визначення / І. Макарчук // Формування ринкових відносин в Україні. – 2008. – № 7. – С. 36-41.
6. Методи фінансової діагностики : [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://bizoffice.ru/afhd/metodiki/metody-finansovoy-diagnostiki.html>
7. Непочатенко О. А. Сучасні методи оцінки аграрних підприємств : [Електронний ресурс] / О. А. Непочатенко. – Режим доступу : <http://www.nbu.gov.ua>
8. Нестерова С. Адаптація аналізу ліквідності і платоспроможності підприємств до сучасних умов господарювання : [Електронний ресурс] / С. Нестерова, М. Стегней. – Режим доступу : <http://www.nbu.gov.ua>
9. Швиданенко Г. О. Сучасна технологія діагностики фінансово – економічної діяльності підприємства : монографія / О. І. Олексюк. – К. : КНЕУ, 2002. – 192 с.

Иванова Т.Е.

УДК 658.14/17

МЕТОДИЧЕСКИЕ ПОДХОДЫ К АНАЛИЗУ ОБОРОТНЫХ АКТИВОВ ПРЕДПРИЯТИЙ

Введение. Система управления оборотными активами предприятий в условиях рыночных отношений должна основываться на всестороннем (системном) анализе объекта управления. Для того, чтобы выявить причины сложившегося положения и определить пути его исправления необходимо произвести подробный анализ состояния оборотных активов - одного из основных факторов, влияющих на результаты их хозяйственной деятельности.

Цель исследования – обобщение существующих методических подходов управленческого анализа оборотных активов предприятия и выработка адаптированной к современным условиям методики их анализа.

Результаты исследования. Методические подходы к анализу оборотных активов должны базироваться на их экономической сущности и функциональной роли в процессе воспроизводства предприятия. Использование аналитического инструментария поможет получить полезную информацию для принятия решений в области управления оборотными активами, в частности для выбора политики его формирования и финансирования. В методическом плане данное положение можно выразить следующей схемой (Рис. 1).

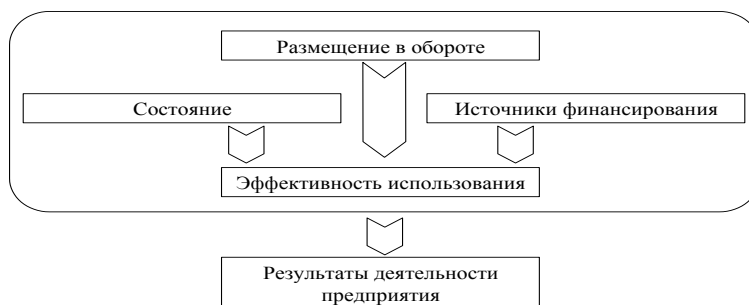

Рис. 1. Системный подход к анализу оборотных активов предприятий.

Приступая к характеристике оборотных активов, прежде всего, необходимо знать их размещение в хозяйственном обороте. Для этого рассматриваются показатели загруженности оборотных средств по элементам сферы производства и обращения, рассчитывается их структура.

Для дальнейшего анализа необходимо располагать информацией о состоянии этих средств, как в целом, так и по отдельным элементам, а также о динамике их изменений. Здесь рассчитываются показатели: соотношение между оборотными средствами на различных стадиях кругооборота, соотношение между основными и оборотными средствами, обеспеченность оборотными средствами (доля оборотных средств в активах), доля чистого оборотного капитала в активах, показатели ликвидности.

Важную роль в формировании оборотных средств играют источники их финансирования, для анализа которых необходимо рассчитать подробную структуру источников, с выделением собственных и заёмных, их соотношение, сумма и доля чистого оборотного капитала в источниках.

Эффективность управления оборотными активами предприятий в настоящее время должна определяться через комплексное рассмотрение результатов действий финансово-экономических служб хозяйств по обеспечению деятельности достаточным объёмом оборотных активов, рационализации их финансирования и достижению максимальной эффективности их использования. Поэтому рассчитанные показатели первых трёх групп (Рис.1) могут выступать в качестве факторных по отношению к показателям эффективности использования оборотного капитала. Любой из рассчитанной совокупности показателей может выступать в качестве факторного по отношению к показателям результативности деятельности предприятия.

Эффективное использование материальных, трудовых и природных ресурсов – важный фактор ведения предпринимательской деятельности. Эффективное использование оборотных активов особенно важно в нынешних условиях хозяйствования предприятий. Низкая обеспеченность, неудовлетворительная структура оборотных активов, высокая зависимость от заёмных средств, как никогда ранее, требуют максимального эффекта от их использования. Оборот средств предприятий должен позволять максимально использовать природно-экономический потенциал, покрывать финансовые издержки по содержанию активов и формировать условия для расширенного воспроизводства.

Практически в подавляющем большинстве литературных источников по данной теме указывается на необходимость определения эффективности использования оборотных активов через расчет их оборачиваемости в целом и оборачиваемости составляющих элементов. [2, 3, 4]. Однако некоторые авторы высказывают мнение о необходимости дополнительной оценки этого параметра и с помощью других показателей таких как ликвидность, доходность и сохранность [1].

Коэффициент оборачиваемости оборотных активов (Коб) показывает какое число оборотов они совершили за исследуемый год:

$$Коб = \frac{Об}{\bar{О}_A}, \quad (1)$$

где:

Об - сумма оборота, которая включает выручку от реализации за год; $\bar{О}_A$ - среднегодовая стоимость оборотных средств.

Чем выше значение данного коэффициента, тем эффективнее используются оборотные активы.

Продолжительность одного оборота (скорость оборота) (Тоб), определяется в днях и рассчитывается по формуле:

$$Тоб = \frac{1}{Коб} \times t, \quad (2)$$

где:

t - длительность исследуемого периода (для года - 365 дней).

Чем меньше продолжительность одного оборота, тем выше скорость движения оборотных средств и эффективность их использования.

На основе этих двух показателей, в ходе проведения анализа динамики показателей эффективности использования оборотных активов, могла быть рассчитана сумма их высвобождения из оборота в результате ускорения их оборота ($О \Delta +$), либо сумма дополнительной потребности в оборотных активах в результате замедления их оборота ($О \Delta -$):

$$O_{\Delta(+/-)} = \frac{Об}{n} (T_1 - T_0), \tag{3}$$

где:

T_0 - продолжительность одного оборота оборотных средств в базисном периоде; T_1 - продолжительность одного оборота оборотных средств в отчетном периоде.

Таким образом, если значение данного показателя отрицательное, то оно характеризует высвобождение средств из оборота в результате ускорения их движения, в обратном случае – дополнительную потребность из-за замедления движения. В том случае если высвобождение средств из оборота сопровождается сокращением их среднегодовой суммы при неизменной или большей выручке, то говорят об абсолютном высвобождении. Если высвобождение происходит при увеличении среднегодовой суммы оборотных средств за счет еще большего роста выручки от реализации, то говорят об относительном высвобождении средств из оборота [1; с.92].

Для анализа оборачиваемости отдельных элементов оборотных средств, использовались следующие формулы.

Коэффициент оборачиваемости материальных запасов ($Коб_{мз}$):

$$Коб_{мз} = \frac{ССр}{\bar{Мз}}, \tag{4}$$

где:

$ССр$ - себестоимость реализованной продукции; $\bar{Мз}$ - среднегодовая стоимость материальных запасов.

Коэффициент оборачиваемости дебиторской задолженности ($Коб_{дз}$):

$$Коб_{дз} = \frac{Об}{\bar{Дз}}, \tag{5}$$

где:

$\bar{Дз}$ - среднегодовая сумма дебиторской задолженности.

Аналогично рассчитывается коэффициент оборачиваемости кредиторской задолженности, который показывает периодичность погашения текущих долгов предприятия. Интерпретация данных коэффициентов, а также расчет скорости оборота этих элементов и источников оборотных активов аналогичны предыдущим формулам. Для факторного анализа влияния оборачиваемости элементов и источников оборотных активов на потребность в средствах может использоваться формула 3 применительно к каждому конкретному элементу или источнику с соответствующей интерпретацией.

Расчет показателей оборачиваемости элементов оборотных активов позволяет вычислить продолжительность операционного, производственного и финансового циклов предприятий.

Однако, по нашему мнению, наиболее точным индикатором эффективности использования оборотных активов является чистая рентабельность оборотных активов, который рассчитывается как отношение величины чистой прибыли предприятия по итогам отчетного периода к сумме оборотных активов и показывает какую сумму чистой прибыли генерируют каждые 100 грн. оборотных активов. Данная характеристика тесно связана с показателями рентабельности, обеспеченности оборотными средствами, самофинансированием оборотного капитала. Кроме того, тесные связи с показателями ликвидности позволяют с уверенностью сказать, что он без каких-либо потерь может их заменить в данном анализе.

Возможно проявление специфического характера влияния оборачиваемости оборотных активов на их рентабельность. Низкая скорость оборота, либо ее снижение, при убыточной реализации выступает сдерживающим фактором накопления убытков, роста убыточности оборотных активов и ухудшения финансового состояния предприятия. Высокая скорость оборота, либо ее рост, при убыточной реализации приводит к большему накоплению сумм убытков и увеличению убыточности оборотных активов. В случае если реализация приносит предприятиям прибыль характер воздействия оборачиваемости оборотных активов становится противоположным.

Для проведения факторного анализа изменения рентабельности оборотных активов в динамике нами предлагается использовать модель, в которой влияющими факторами выступают рентабельность продаж и оборачиваемость оборотных активов (рис. 2).

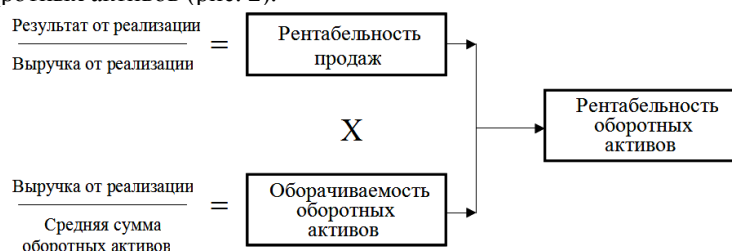

Рис. 2. Схема двухфакторной модели рентабельности оборотных активов.

Методика расчета влияния факторов по способу логарифмирования для анализа отклонения рентабельности оборотных активов:

а) общее изменение рентабельности оборотных активов:

$$\Delta Poa_{общ} = Poa_{отч} - Poa_{баз} \tag{6}$$

б) в том числе за счет изменения факторов:

– оборачиваемости оборотных активов:

$$\Delta \text{Роа}_{\text{об}} = \Delta \text{Роа}_{\text{общ}} \times \frac{\lg(\text{ОБ}_{\text{отч}} \div \text{ОБ}_{\text{баз}})}{\lg(\text{Роа}_{\text{отч}} \div \text{Роа}_{\text{баз}})} \quad (7)$$

– рентабельности продаж:

$$\Delta \text{Роа}_{\text{рп}} = \Delta \text{Роа}_{\text{общ}} \times \frac{\lg(\text{Рп}_{\text{отч}} \div \text{Рп}_{\text{баз}})}{\lg(\text{Роа}_{\text{отч}} \div \text{Роа}_{\text{баз}})} \quad (8)$$

– общее изменение:

$$\Delta \text{Роа}_{\text{общ}} = \Delta \text{Роа}_{\text{об}} + \Delta \text{Роа}_{\text{рп}} \quad (9)$$

Выводы. Таким образом, использование описанного выше аналитического инструментария поможет получить полезную информацию для принятия решений в области управления оборотными активами, в частности для выбора политики его формирования и финансирования. Дальнейшие исследования могут быть направлены на формирование методики комплексной (рейтинговой) оценки управления оборотными активами предприятий.

Источники и литература:

1. Бочаров В. В. Финансовое моделирование / В. В. Бочаров. – СПб. : Питер, 2000. – 208 с.
2. Бланк И. А. Управление формированием капитала / И. А. Бланк. – К. : НИКА-ЦЕНТР Эльга, 2000. – 508 с.
3. Половинкин С. А. Управление финансами предприятий : учеб.-практ. пособие / С. А. Половинкин. – М. : ИД ФБК ПРЕСС, 2001. – 376 с.
4. Финансовый менеджмент: теория и практика : учеб. / под ред. Е. С. Стояновой. – 2-е изд., перераб. и доп. – М. : Перспектива, 1997. – 574 с.

Кантур С.Ф. Аджимуратова Е.Ш.

УДК 336:33.

ОЦІНКА ЛІКВІДНОСТІ ТА ПЛАТОСПРОМОЖНОСТІ ТОВАРИСТВ З ОБМЕЖЕНОЮ ВІДПОВІДАЛЬНІСТЮ

Постановка проблеми. Важливе значення для кожного підприємства відіграє своєчасна та об'єктивна оцінка фінансового стану підприємств, розрахунков основних показників, які його характеризують.

Питанням аналізу платоспроможності та ліквідності в економічній літературі в останні роки надавалася значна увага. За цей період була опублікована велика кількість підручників, навчальних посібників, наукових статей, в яких описані методики аналізу ліквідності й платоспроможності. Проте основна проблема полягає в тому, що до цього часу зберігаються суттєві суперечності в трактуванні й розрахунку показників ліквідності й платоспроможності. Застосування різних методик може призводити до абсолютно протилежних результатів, з яких випливають суперечливі висновки. Від того, наскільки якісно проведено фінансовий аналіз, залежить ефективність управлінських рішень, а відтак – ефективність роботи підприємства в цілому.

Особливе значення для підприємства набуває його платоспроможність та ліквідність. Теоретичні засади та практичні підходи до оцінки платоспроможності та ліквідності підприємств розглядались в працях зарубіжних і вітчизняних науковців та практиків, зокрема: І. Бланка, М. Болюха, І. Макаруча, А. Поддєрьогіна, Г. Савицької, Н. Тарасенка та інших. Але запропоновані підходи не завжди враховують вимоги вітчизняних умов господарювання. Крім того, проблема зміцнення платоспроможності та ліквідності постійно вимагає розробки і впровадження методик, спрямованих на більш ефективний контроль за їх рівнем, на використання значного набору аналізованих показників.

Сьогодні, на жаль, більшість підприємств не можна характеризувати як стабільними та такими, що мають стійкий фінансовий стан. Саме в такий час особливо гостро постає питання аналізу та дослідження фінансового стану підприємства, пошуку нових підходів до цієї проблеми. Фінансовий стан можна характеризувати з позиції його ліквідності, платоспроможності, фінансової стійкості, рентабельності, прибутковості, ділової активності та оборотності.

Мета і завдання дослідження. Метою статті є вивчення та оцінювання понять «ліквідність» і «платоспроможність», розгляд методик розрахунку показників, що характеризують ліквідність та платоспроможність підприємства.

Мета дослідження визначає його зміст, що базується на вирішенні наступних завдань:

- виявлення показників, які найбільш повно характеризують фінансове становище товариств з обмеженою відповідальністю;
- виявлення недоліків показників ліквідності та платоспроможності в аналізі фінансового стану.

Виклад основного матеріалу. На сьогодні товариства з обмеженою відповідальністю набули широкого розвитку, оскільки така організаційно-правова форма, з одного боку, значною мірою відповідає умовам ринкової економіки, а з іншого боку, відповідальність засновників такого товариства обмежена їх внеском до статутного капіталу.

Поняття «ліквідності» й «платоспроможності» не слід ототожнювати, оскільки кожне з них має власний економічний зміст. Тому потрібно звернути увагу на суттєву різницю між даними поняттями. Ліквідність означає здатність активу до швидкого перетворення в грошові кошти. Платоспроможність же означає